■ На скрыжаваннях лёсу

КАЛІ ВЫ ПОБАЧ, ПРАБЛЕМ НІБЫТА І НЯМА

У зале музея.

Дзякуючы педагогам школа-інтэрнат стала важным і светлым перыядам у жыцці цэлага пакалення

Пасля вызвалення сталіцы ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у мястэчку Узда, што на Міншчыне, 15 ліпеня 1944 года быў створаны спецыяльны дзіцячы дом для дзяцей палеглых воінаў і партызанаў. Сюды звозілі сірот з усіх куткоў Савецкага Саюза. Многія з іх перажылі шмат жахаў і пакут ваеннага ліхалецця, прайшлі канцэнтрацыйныя лагеры, гестапа. І толькі тут, у дзіцячым доме, іх заледзянелыя душы змаглі адагрэць выхавальнікі сваёй цеплынёй, клопатам, бясконцым цярпеннем. Не выпадкова дзеці іх успрымалі як родных бацькоў. Многія з малых не памяталі, хто яны, і бралі прозвішчы сваіх настаўнікаў. А першым дырэктарам стаў Пётр Васільевіч Козел. З фотаздымка, што ў школьным музеі, глядзіць чалавек з глыбокімі вачыма, якія літаральна выпраменьваюць дабрыню і святло. Тут жа і пасведчанне байца партызанскага атрада імя Катоўскага брыгады Варашылава, якая дзейнічала на тэрыторыі Уздзенскага, Дзяржынскага і Нясвіжскага раёнаў.

— Работа па стварэнні музея пачалася ў 1994 годзе, а ў 2009-м адкрыта новая экспазіцыя. Кожны экспанат адлюстроўвае не толькі гісторыю школы, але і цэлую пасляваенную эпоху да нашых дзён, — расказала настаўніца, а па сумяшчальніцтве **загадчыца музея Іна ЗАХАРАВА**. — У нас шмат унікальных прадметаў. Вось кніга загадаў па Уздзенскім дзіцячым доме, датаваная 1944 годам. Кранаюць да слёз запісы аб тым, як заахвочвалі дзяцей у тыя далёкія часы на выдатную вучобу і прыкладныя паводзіны. Ім дарылі адрэзы тканіны для пашыву прыгожай сукенкі, кашулі, а яшчэ 150 г пернікаў і 100 г цукерак. А вось гэты сшытак быў знойдзены ў нямецкай камендатуры мястэчка. У пасляваенныя гады папера была вялікім дэфіцытам. Таму яго не выкінулі, а выкарысталі як кнігу руху дзяцей па Уздзенскім дзіцячым доме ў 1944 годзе. Тут вёўся спіс выхаванцаў, якія першымі паступалі ва ўстанову. За кожным прозвішчам — глыбокая трагедыя.

...Валянціна Война рана засталася сіратой. У 1937 годзе бацька дзяўчынкі быў арыштаваны і расстраляны, маці памерла пры нараджэнні чацвёртага дзіцяці. Унукі засталіся з бабуляй. Афіцэр НКУС, пашкадаваўшы малых, параіў старой раскідаць іх у чужыя сем'і па розных населеных пунктах. Валя апынулася ў вёсцы Астравок, якая ў гады вайны была спалена. Цудам дзяўчынцы ўдалося ўцячы ў лес. Дачакаўшыся, пакуль карнікі пакінулі вёску, яна выйшла на дарогу....

Ва Уздзенскім дзіцячым доме яна была старанлай вучаніцай, закончыла Пінскае педагагічнае вучылішча, а затым — філалагічны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Заслужаная настаўніца БССР вучыла і дачку Васіля Емяльянавіча Куцанава, які ўзначальваў дзіцячы дом у 1944—1947 гадах, — Ларысу. Дзяўчына стала жонкай вядомага кампазітара, народнага артыста СССР Яўгена Глебава. У 2010 годзе Ларыса Васільеўна выдала кнігу «Яўген Глебаў. Лёсу сярэбраныя струны». Адзін з раздзелаў прысвечаны дзіцячаму дому.

Валянцін Холад — Герой Савецкага Саюза, камандзір атамнай падводнай лодкі, контр-адмірал жыве ў Санкт-Пецярбургу. На грудзях яго жонкі Жанны Мікалаеўны, што глядзіць з фотаздымка, незвычайны медаль. Такую самаробную ўзнагароду «зацвердзілі» афіцэры-падводнікі для сваіх верных спадарожніц у знак удзячнасці за тое, што пераносяць з імі ўсе цяжкасці службы...

— Другі перыяд установы пачаўся ў 1959 годзе, калі на базе спецыяльнага дзіцячага дома была створана сярэдняя агульнаадукацыйная школа-інтэрнат. Дырэктарам яе прызначылі Мікалая Бардовіча. Мікалай Маісеевіч стаў легендай Мінскай вобласці. Менавіта дзякуючы яму тут быў створаны цудоўны калектыў педагогаў-аднадумцаў, якія давалі вучням вельмі моцныя веды, — працягвае Іна Захарава. — Гэтыя людзі замянілі дзецям бацькоў, добрых, мудрых, клапатлівых, і далі кожнаму пуцёўку ў дарослае жыццё. Нашы выпускнікі заўсёды паступалі ў самыя прэстыжныя навучальныя ўстановы былога Савецкага Саюза.

РСФСР
НАРОДНЫЙ КОМИССАРИАТ ПРОСВЕЩЕНИЯ
ПОХВАЛЬНАЯ ГРАМОТА
ЗА ОТЛИЧНЫЕ УСПЕХИ И ПРИМЕРНОЕ ПОВЕДЕНИЕ

Пахвальная грамата 1939 года выхаванкі дзіцячага дома Марыі Жыгачовай.

У 1993 годзе навучальная ўстанова стала санаторнай школай-інтэрнатам для дзяцей з зон радыяцыйнага забруджвання. Яе ўзначаліла заслужаная настаўніца, выдатніца адукацыі Беларусі Людміла Іванаўна Камашэнкава. Сёння гэта санаторная школа-інтэрнат для дзяцей з саматычнай паталогіяй. Кожную чвэрць тут лечацца і праходзяць аздараўленне 160 хлопчыкаў і дзяўчатак Міншчыны, у тым ліку з няпоўных, малазабяспечаных, неўладкаваных сям'яў, сіроты. Выхаванцы тут папраўляюцца, дужэюць, і, бясспрэчна, выхавальнікі робяць усё неабходнае, каб дзеці развіваліся духоўна і інтэлектуальна, раслі патрыётамі. Да іх наведваюцца курсанты і афіцэры ваеннай акадэміі, ветэраны вайны. Штогод у школе арганізуецца дзень музея, які з нецярпеннем чакаюць вучні, паколькі да іх прыязджаюць супрацоўнікі кіналагічнага цэнтра Узброеных Сіл са сваімі гадаванцамі з паказальнымі выступленнямі. А шэфы з 15-й зенітнай брыгады горада Фаніпаля частуюць усіх ахвотных салдацкай кашай, прыгатаванай у палявой кухні. З задавальненнем выступаюць перад дзіцячай аўдыторыяй зоркі беларускай эстрады. На стэндах музея фотаздымкі «Сяброў», Ірыны Дарафеевай, Сашы Нэма, групы «Да Вінчы», ансамбля «Бясeда».

Даглядаюць школьнікі і Алею памяці педагогаў. За кожным дрэўцам замацаваны вучні пэўнага класа. Вось дрэва ў памяць настаўніка Адама Якаўлевіча Александровіча. Ён захапляўся краязнаўствам, выхоўваў у дзяцей любоў да роднага краю. На алеі ёсць дрэва і ў гонар сямейнай дынастыі Міронычыкаў — Анатоля Пятровіча і яго жонкі, Леаніды Міхайлаўны. Пра яе нехта з вучняў сказаў: «Калі вы побач з намі, праблем нібыта і няма»...

Ваза «Юбілейная», зробленая выпускнікамі 1971 года, адлюстроўвае дасягненні краіны за 50 гадоў.

Таццяна ЛАЗОЎСКАЯ.
lazovskaya@zviazda.by

Фота з архіва музея

■ Чулі?

У МІРЫ ЗНОЙДЗЕНЫ БУДЫНАК, ЯКОГА НЯМА НА КАРТАХ

Фрагменты будынка канца XVI—пачатку XVII стагоддзя былі знойдзены падчас археалагічных раскопак на тэрыторыі музея «Палацавы комплекс «Мір». Пра ўнікальную знаходку праінфармавалі старшыню Прэзідыума НАН Беларусі Уладзіміра ГУСАКОВА.

Уладзімір ГУСАКОЎ знаёміцца з археалагічнымі знаходкамі.

У Карэліцкім раёне побач з Мірскім замкам упершыню праводзяцца археалагічныя пошукі на месцы, дзе калісьці быў размешчаны палац Святаполк-Мірскіх канца XIX стагоддзя. Работы вядуцца пад кіраўніцтвам старшага навуковага супрацоўніка Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Ірыны Ганецкай.

У працэсе раскопак быў выяўлены цэлы шэраг важных археалагічных знаходак. Так, вышэйзгаданага будынка XVI—XVII стагоддзяў няма ні на адной гістарычнай карце. Археолагамі былі знойдзены фрагменты кафлі, чарапіцы, сталовай керамікі, а таксама «цагліна-пальчатка», якая датуецца XVI—XVII стагоддзямі.

Расчышчаны падмурак дома XIX стагоддзя, які належаў домакіраўніку, а таксама лесвіца. Ірына Ганецкая лічыць, што гэтая лесвіца, па ўсёй верагоднасці, знаходзілася ўнутры памяшкання. «Мяркуючы па планах будынка пачатку XX стагоддзя, палац быў крыжападобнай сіметрычнай формы: галоўны корпус выцягнуты, а з двух бакоў — прыбудовы. Дык вось гэтая лесвіца, хутчэй за ўсё, і з'яўляецца часткай адной з іх», — патлумачыла яна. Пазні палац Святаполк-Мірскіх вырас, як цяпер высветлілася, на больш старажытным падмурку.

Падчас знаёмства з вынікамі археалагічных раскопак старшыня прэзідыума НАН Беларусі Уладзімір Гусакоў падкрэсліў важнасць археалагічных работ, што праводзяцца, і іх значэнне для захавання гісторыі і культурнай спадчыны беларускага народа.

Названыя археалагічныя работы з'яўляюцца першым крокам у рэалізацыі Дамовы аб супрацоўніцтве паміж Інстытутам гісторыі НАН Беларусі і музеем «Палацавы комплекс «Мір». Дакумент быў падпісаны ў снежні 2015 года. На цяперашні момант археолагамі вывучана тэрыторыя больш чым у 200 квадратных метраў.

«Замкавы комплекс «Мір»— унікальны помнік нацыянальнай культуры Беларусі. У 2000 годзе Мірскі замак быў уключаны ў Спіс сусветнай культурнай і прыроднай спадчыны ЮНЕСКА.

Надзея НІКАЛАЕВА. *nikalaeva@zviazda.by*